
**نگاهی به نهادهای سنتی و
آیین‌های بومی ایران**
جستارهایی در حقوق، تاریخ و فرهنگ ایران

احمد کاظمی موسوی

۱۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۶۰۲
۲۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۶۱۲
۳۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۶۲۲

تالیفات و نشریات و کتب چاپ شده

۴۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۵۵۲
۵۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۱۷۲
۶۱.	کتابخانه و مرکز اسناد و اطلاعیه‌ها	۵۸۲

فهرست

۱-۱
پیش‌گفتار

۹

بخش یکم: شناخت نهادهای سنتی

۱. خاستگاه قدرت در اسلام
۲. عرف و شوکت: دو شاخص حکومت در تاریخ اسلام
۳. نقش تش‌های مذهبی در شکل‌گیری نهاد مرجع تقلید
۴. نهادهای سنتی در خدمت دموکراسی
۵. تجربه دموکراسی در کشورهای خاورمیانه
۶. سیری در تطوّر نهاد دادرسی در اسلام
۷. مسئله حقوق بشر در اسلام
۸. بازشناسی مفهوم جهاد

بخش دوم: آیین‌های بومی ایران

۹. آیین رفاقت و همبستگی اجتماعی در میان اهل فتوت و جوانمردی
۱۰. نقش شعائر و آداب عامه‌پسند در جامعه: رویکرد علمای شیعه به مناسک و زیارت و عزاداری

- ۱۱. علت بی‌قانونی در ایران ۲۰۹
- ۱۲. نقش نیروی شهری داش‌ها و جاهل‌ها در دورودباد ۲۸ مرداد ۳۲ و ۱۵ خرداد ۴۲ ۲۱۹
- ۱۳. چگونگی زوال قدرت اجرایی دولت دکتر مصدق در بامداد ۲۸ مرداد ۲۳۱

بخش سوم: بازتاب سنت و معنویت در ادبیات

- ۱۴. یادآوری عهدهای آشنا در ذهن و زبان حافظ و صادق هدایت ۲۵۵
- ۱۵. شیوه طنز دهخدا با دین‌ورزان عصر قاجار ۲۷۱
- ۱۶. از سخن پارسی تا زبان کارکردی امروز ۲۸۵

- نمایه ۳۰۱

پیش‌گفتار

در ورای روندهای جاری جامعه ما و قوانین حاکم بر آن، آیین‌ها و نهادهای دیرینه‌ای در کاراند که نقشی اساسی در طرز کار آن روندها و قوانین دارند. آیین‌ها شکل جافتاده قوانین و عادات‌اند، و نهادها دستگاه کاربری و اجرای آن‌ها. هیچ جامعه‌ای خالی از آیین‌ها و نهادهای بومی وفق رویه‌ها و رفتارهای ویژه خود نیست. آیین‌ها و نهادهای اجتماعی، که خود شکل‌یافته از هنجارهای موجود جامعه‌اند، به‌نوبه خود رویه‌گذار روندهای جدید برای آینده همان جامعه می‌گردند. هیچ جامعه‌ای بدون بازشناسی و بازپروری نهادهای خود، به صرف تغییر مقررات یا انقلاب سیاسی، قادر به تحول در ساختار روابط اجتماعی خویش نیست. قوانین به‌آسانی به روی کاغذ بلااجرا می‌مانند، تنها کارکرد آیین‌ها و موازنه نهادها می‌توانند میزان پذیرفته شدن و جافتادن قوانین را تعیین کنند. مثلاً برای پیاده کردن مفهومی به نام «دموکراسی» در خاورمیانه، ما مقررات خوش‌نمایی در قوانین اساسی کشورهای این منطقه می‌بینیم، اما کمتر اثری از اجرای آن‌ها مشاهده می‌کنیم. چون آن قوانین وام‌گرفته از خارج در پروراندن آیین‌هایی برای فهم، و نهادهایی جهت اجرای آن قوانین، فرومانده‌اند؛ مضافاً ما در بازپروردن و یاری جستن از نهادهای سنتی نیز راهی نشناخته‌ایم. ایران گرانبار از آیین‌ها و نهادهای بومی است که هنوز در حرکت و گردش روندهای جامعه ما نقش اساسی دارند. در برخورد با معیارهای دگرگون‌ساز